

THAO TÁC LẬP LUẬN SO SÁNH

I – BÀI TẬP

1. Vận dụng thao tác lập luận so sánh tương phản, viết đoạn văn phát triển ý của luận điểm sau :

Biết và hiểu là cần để làm theo, đi theo, nhưng hoàn toàn chưa đủ để khám phá, sáng tạo.

2. Vận dụng thao tác lập luận so sánh tương đồng, viết đoạn văn phát triển luận điểm sau :

Đọc cuốn sách hay cũng như trò chuyện với một người bạn thông minh.

3. Đọc các đoạn văn và câu văn sau, cho biết mỗi trường hợp lập luận được thực hiện theo thao tác lập luận nào :

a) "Tôi nghĩ : hi vọng là cái chẳng phải là có, cũng chẳng phải là không có. Nó cũng như con đường trên mặt đất ; kì thực trên mặt đất vốn làm gì có đường. Người ta đi mãi thì thành đường thôi".

(Lỗ Tấn – *Cố hương*)

b) "Chao ôi ! Đối với những người ở quanh ta, nếu ta không cố tìm mà hiểu họ, thì ta chỉ thấy họ gàn dở, ngu ngốc, bần tiện, xấu xa, bỉ ổi,... toàn những cớ để cho ta tàn nhẫn ; không bao giờ ta thấy họ là những người đáng thương ; không

bao giờ ta thương... Vợ tôi không ác, nhưng thị khổ quá rồi. Một người đau chân có lúc nào quên được cái chân đau của mình để nghĩ đến một cái gì khác đâu ? Khi người ta khổ quá, thì người ta chẳng còn nghĩ gì đến ai được nữa".

(Nam Cao – *Lão Hạc*)

c) "Trên những bãi sông kia, trong những làng mạc, những khóm xanh xanh kia có biết bao nhiêu người sống như y, nhưng không bao giờ dám cưỡng lại đời mình. Đời họ là một đời tù đày. Nhưng cũng như một con trâu, họ vẫn cắm cúi kéo cày, ăn cỏ, chịu roi. Ở bên kia những cánh đồng bùn lầy, là rừng xanh, cuộc sống tự do, cỏ ngập sừng. Con trâu có lẽ cũng biết vậy, nhưng chẳng bao giờ nó dám đi, chẳng bao giờ nó dám dứt sợi dây thừng. Cái gì giữ con trâu lại đồng bằng và ngăn người ta đến một cuộc đời rộng rãi hơn, đẹp đẽ hơn ? Ấy là thói quen, lòng sợ hãi sự đổi thay, sợ hãi những cái gì chưa tới. Ấy thế mà trên đời này lại chẳng có cái gì tới hai lần. Sống tức là thay đổi...".

(Nam Cao – *Sống mòn*)

d) "Cuộc đời này là một tấm gương, mỗi người đều có thể qua đó soi thấy bóng dáng của mình. Nếu anh chau mày với nó, nó sẽ ném lại cho anh một khuôn mặt chanh chua. Nếu anh mỉm cười với nó, cùng vui với nó, nó sẽ là người bạn vui vẻ thân thiện với anh. Cho nên các bạn thanh niên hãy chọn lấy con đường của mình giữa hai con đường đó".

(Thác-cơ-rây – *Hội chợ phù hoa*)

đ) "Người anh hùng đích thực không phải là con người không bao giờ có những tình cảm tầm thường, chỉ có điều là anh ta mãi mãi không bao giờ bị tình cảm tầm thường ấy khuất phục".

(Rô-manh Rô-lăng – *Giăng Cri-xtốp*)

e) "Trên đời có cái to lớn hơn cả biển cả, đó là bầu trời. Nhưng có cái còn to lớn hơn cả bầu trời kia nữa, đó là tâm hồn người".

(Vích-to Huy-gô – *Những người khốn khổ*)

4. Viết đoạn văn ngắn với các mệnh đề sau :

a) "Người ta có thể giam cầm thân thể người nhưng không bao giờ giam cầm được tâm hồn người".

(Ba Kim – *Gia đình*)

b) "Con người có thể bị huỷ diệt, nhưng không thể bị đánh bại".

(Hê-minh-uê – Ông già và biển cả)

c) "Mọi sự nghiệp phi thường đều bắt đầu từ những việc thông thường, nhỏ nhất. Hãy làm thật tốt các việc nhỏ nhất, hằng ngày của bạn".

II – GỢI Ý GIẢI BÀI TẬP

1. Tách câu nói thành hai vế : "Biết và hiểu là cần để làm theo" và "Biết và hiểu hoàn toàn chưa đủ để khám phá, sáng tạo" rồi tiến hành suy luận.

Về vế đầu có thể tìm ra một số liên tưởng tương đồng : Để có thóc ăn người nông dân phải biết cày ruộng, cấy lúa, gặt lúa. Nhưng hàng ngàn năm nay biết bao người nông dân vẫn con trâu đi trước, cái cày đi sau, gập lưng cấy lúa, gồng vai gánh thóc, mà mấy ai đã nghĩ cách để tăng năng suất và giảm nhẹ sức lao động đồng áng cho nhà nông. Để có mặc, người ta dệt vải, may áo, những kiểu áo quần nghìn năm không mấy thay đổi.

Về vế thứ hai, có thể nói : Nhưng muốn giảm nhẹ sức lao động đồng áng, phải tưởng tượng ra những con trâu sắt, những cái cày nhiều lưỡi, những chiếc máy vừa gặt vừa đập, tách rơm và thóc ra hai phía và gặt xong cũng là đập xong, chở thóc về phơi. Cũng vậy, phải có những nhà tạo mẫu biết tưởng tượng sáng tạo, làm ra những trang phục thích hợp với thời tiết và lứa tuổi, đáp ứng thị hiếu đa dạng của con người,... Từ chiếc áo tứ thân mà thành chiếc áo dài, rồi từ áo dài mà biến ra các kiểu áo khác, đều đòi hỏi một sự tưởng tượng sáng tạo mới có được.

2. Đây là hai vế so sánh tương đồng : Đọc quyển sách hay như trò chuyện với một người bạn thông minh. Hãy suy nghĩ xem, khi trò chuyện với người bạn thông minh chúng ta sẽ được gì ? Người bạn thông minh phải là người bạn hiểu biết, có nhiều thông tin mới, có những suy nghĩ mới mẻ, sâu sắc, không lặp lại những điều tầm thường ai cũng biết, không cần khoe khoang, phô bày những điều thực ra anh ta không hiểu gì. Quả đúng như vậy, đọc quyển sách dở ta bắt gặp những điều nhàm chán, những tri thức tù mù, những sự khoe khoang lộ liễu, những ý đồ dạy đời vô bổ. Còn đọc quyển sách hay tự nhiên nhận được những thông tin mới, gợi ý mới, đầu óc mình tự nhiên sáng ra, hoặc bắt gặp những điều mình đã cảm thấy mà chưa được ai nói rõ, nay bỗng được nói tới một cách rõ ràng, thuyết phục, giống như gặp được người bạn tri âm, tri kỉ.

3. Hãy đọc các đoạn văn hay do các nhà văn nổi tiếng viết.

Đoạn a, b, c, d : tương đồng ; đoạn đ : trong tương đồng có tương phản ; đoạn e : so sánh tăng cấp.

4. Hai ý a và b đều quen thuộc. Hãy tập viết hai đoạn văn ngắn để diễn đạt hai ý đó.

– Ý a, có thể lấy bài thơ *Khi con tu hú* của Tố Hữu làm ví dụ để triển khai ý.

– Ý b, do truyện *Ông già và biển cả* chưa học, học sinh có thể liên hệ với hình ảnh các chiến sĩ yêu nước khi đứng trước họng súng của quân thù. Kẻ thù có thể giết, nhưng không thể khuất phục được họ.

– Ý c, yêu cầu phân tích mối quan hệ giữa cái nhỏ với cái lớn, cái bộ phận với toàn thể. Người xưa nói "tích tiểu thành đại". Muốn biết được ngoại ngữ thì phải học từng từ, từng câu, từng cách nói. Muốn có sức khoẻ thì phải luyện tập từng ngày. Không có cái nhỏ thì không có cái lớn. Bỏ qua những cái nhỏ, coi thường cái nhỏ thì người ta không bao giờ làm nên sự nghiệp lớn.